

assessment of forms and methods of funding the accumulative pension security. Systematic and integrated approaches contributed to the development and substantiation of proposals for the national pension system reforming.

Findings. The study reviewed the concept of a three-pillar pension system in terms of Laws of Ukraine «Compulsory State Pension Insurance Act» and «Act on Non-State Pension Provision». The concept was worked out in the early 2000's based on the country's social, economic and political situation of that time. The authors prove that there is no alternative to the reforming of national pension system. The study demonstrates the positive impact of such reforming on the national economy and especially on the financial sector in the case of its successful implementation. There are organizational, methodological and legal challenges that should be examined and resolved.

Value added. The study substantiated the social and economic reasons for delaying the pension system reform in Ukraine. The authors analyzed the risks for the introduction of the accumulation pension system.

Key words: non-state pension fund, pension reform, pension system, pension insurance, Pension Fund of Ukraine, life insurance company.

УДК 336.11:35.072.6

Гладченко Лідія Петрівна,

канд. екон. наук, доц., доцент кафедри фінансів

ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

(03680, Україна, Київ, проспект Перемоги, 54/1)

E-mail: l_gladchenko@kneu.edu.ua

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ І ПІДЗВІТНІСТЬ ДЕРЖАВИ У ДЕМОКРАТИЧНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Анотація

Мета дослідження. Мета роботи полягає в дослідженні ролі фінансового контролю у забезпеченні підзвітності органів влади громадянському суспільству та ефективності функціонування урядових фінансів.

Методологія. Об'єктом дослідження виступили фінансовий контроль і підзвітність держави. Для досягнення мети було визначено поняття підзвітності держави та окреслено її види; розкрито механізми забезпечення фінансової підзвітності держави у розрізі її окремих видів; обґрунтовано роль фінансового контролю як інструменту, що сприяє забезпеченню фінансової підзвітності держави та ефективності урядових фінансів. Дослідження має міждисциплінарний характер та охоплює предметні області політичних наук і публічних фінансів.

Отримані результати. Дослідження проводилося у розрізі двох видів фінансової підзвітності – горизонтальної і вертикальної. Для кожної з них було визначено механізми реалізації: ухвалення парламентом податково-бюджетної політики, бюджетна звітність, зовнішній фінансовий контроль (державний аудит), демократичні вибори, відкритість і прозорість, участь громадян у бюджетному процесі та моніторинг з боку громадських організацій. У демократичних країнах вищий орган державного аудиту відіграє провідну роль у забезпеченні підзвітності уряду як перед парламентом, так і перед громадянським суспільством. Рахунко-

ва палата України діє як орган парламентського контролю, і фактично не має значення для громадського контролю.

Цінність дослідження. У роботі розкрито механізми, які забезпечують фінансову підзвітність уряду, та визначено роль фінансового контролю у вертикальній і горизонтальній підзвітності. Це дозволить удосконалити організацію фінансового контролю з метою підвищення ефективності урядових фінансів.

Ключові слова: фінансовий контроль, фінансова підзвітність держави, прозорість, урядові фінанси, громадянське суспільство, державне управління.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Україна переживає складний історичний етап суспільного реформування і будівництва суверенної демократичної держави. проводяться кардинальні зміни у соціальній, економічній і політичній сферах. Урядові фінанси опинилися на перетині трансформаційних процесів. По-перше, відбувається реформування системи органів влади, розгортаються процеси децентралізації, вибудовуються взаємовідносини між владою і громадянами на демократичних засадах. По-друге, проводиться модернізація державного сектору, реформування податкової і бюджетної систем, запровадження інноваційних технологій фінансового управління. По-третє, уряд володіє потужним інструментарієм макрофінансового регулювання суспільного розвитку, для реалізації потенціалу якого потрібна наявність стратегічних планів суспільного розвитку, які визначатимуть його цілі та пріоритети, а також відповідна ресурсна база. Перед владою об'єктивно постала потреба розробляти взаємоузгоджені стратегічні плани та програми їх імплементації із відповідним фінансовим забезпеченням і контролем результатів досягнення цілей.

Середовище, у якому функціонують урядові фінанси в Україні, характеризується політичною нестабільністю та невизначеністю, кризою довіри громадян як до держави, так і до бізнесу, економічним спадом і зниженням рівня життя, інтеграційними процесами з ЄС і військовими діями. Важливу роль у забезпеченні ефективності та результативності урядових фінансів, особливо в таких складних умовах, відіграє фінансовий контроль і підзвітність держави, які виступають *об'єктом даного дослідження*. Україна успадкувала радянську систему державного фінансового контролю, яка, попри реформування, триває вже більше 10 років, не набула якостей, необхідних для результативного функціонування в ринкових умовах і демократичному суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання підзвітності держави розглядається переважно в рамках політичних досліджень і в роботах, присвячених державному управлінню. У сфері державних фінансів предметом наукових досліджень виступають державний фінансовий контроль, транспарентність, бюджетний процес, які тісно пов'язані із підзвітністю органів влади. Утім сама проблема забезпечення підзвітності держави, як правило, не розглядається. Серед сучасних дослідників державного фінансового контролю можна назвати І.В. Басанцова, М.Т.Білуху, Ф.Ф.Бутинця, Є.В.Калюгу, І.Б.Стефанюка, В.М.Федосова, І.Ю.Чумакову. До найважливіших питань науковці відносять проблему вищого органу державного фінансового контролю, забезпечення його незалежності та пошук його місця в чинній системі державного фінансового контролю в Україні. З іншого боку, цей орган фактично не розглядається як інститут, який забезпечує інтереси громадянського суспільства та його здатність впливати на фінансову діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. В Україні активно розвиваються демократичні процеси, відбувається становлення громадянського суспільства, суттєво зростає його роль увсіх сферах діяльності. Проте, сучасні фінансові дослідження приділяють недостатньо уваги впливу цих процесів на вдосконалення урядових фінансів. Виникає потреба визначити та проаналізувати інструменти та напрями впливу демократизації суспільства на фінансову практику органів влади, серед яких провідне місце посідають фінансовий контроль і підзвітність держави громадянському суспільству.

Формулювання мети і завдань дослідження. *Мета даної роботи* полягає в дослідженні ролі фінансового контролю у забезпеченні підзвітності органів влади громадянському суспільству та ефективності функціонування урядових фінансів. Для досягнення зазначеної мети потрібно, *по-перше*, визначити зміст поняття фінансова підзвітність держави та її види; *по-друге*, розкрити механізми забезпечення фінансової підзвітності держави у розрізі її окремих видів; *по-третє*, дослідити організацію фінансового контроль як необхідний інструмент, який сприяє забезпеченню фінансової підзвітності держави та ефективності функціонування урядових фінансів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Підзвітність держави громадянському суспільству є однією із фундаментальних передумов для забезпечення ефективності урядових фінансів. Вона спонукає урядові інституції до постійного пошуку і вдосконалення власної діяльності так само, як конкуренція на ринку змушує виробників дбати про високу якість товарів і послуг.

Поняття *підзвітності* держави означає *публічне обґрунтування органами влади планів і результатів їх діяльності, відкриття їх обговорення, а також відповідальність за ці результати*. Вона формує основу правової і політичної системи, оскільки дозволяє збалансувати владні повноваження і відповідальність органів влади [5].

Для забезпечення реальної підзвітності держави має бути розроблений правовий механізм, а також відповідна культура взаємовідносин владних інституцій і громадян. У центрі уваги опиняються кілька питань:

- 1) яку саме інформацію уряд має публічно представити;
- 2) кому має бути представлена інформація;
- 3) коли та у який спосіб оприлюднювати інформацію;
- 4) як оцінити аргументованість доповіді виконавчої влади, її повноту і достовірність, а також проголошені результати;
- 5) хто і яким чином здійснює контроль за діяльністю органів влади;
- 6) яку відповідальність несе уряд.

У демократичному суспільстві існує усвідомлення відповідальності органів влади усіх рівнів перед громадянами та їх підпорядкованості суспільству. Саме це створює фундамент для реальної, а не декларативної підзвітності перед громадянами.

Залежно від предметної сфери (або залежно від інформації), про яку звітує уряд, виділяють фінансову, бюджетну, соціальну, політичну підзвітність. Відповідно до того, перед ким звітує уряд, виокремлюють горизонтальну і вертикальну підзвітність. Крім того, вона може бути персональною та колективною. Для цілей даного дослідження особливий інтерес представляють горизонтальна і вертикальна підзвітність у фінансовій сфері.

Загалом *горизонтальна підзвітність* розкриває відносини між Урядом і парламентом або, інакше кажучи, виконавчою владою і представницькою владою. За своєю сутністю це відносини агент-принципал. Традиційно в демократичних країнах Уряд є підконтрольним парламенту, обґрунтовує свої дії і звітує перед ним. У кінцевому підсумку, це веде до вдосконалення процесів урядування, публічного адміністрування і досягнення стратегічних цілей розвитку. Однак науковці зауважують, що у країнах з молодого демократією така підзвітність є слабкою, у першу чергу, у зв'язку з несформованістю незалежних гілок публічної влади.

Фінансова підзвітність органів виконавчої влади проявляється, насамперед, у бюджетному процесі, тому доцільно говорити про бюджетну підзвітність. До її механізмів можна віднести схвалення парламентом бюджетної політики, яку розробляє виконавча влада, затвердження фінансового законодавства, проведення зовнішнього державного фінансового аудиту та експертизи документів, які готує уряд, розгляд та затвердження звітності про виконання бюджету (рис. 1).

Можна назвати кілька ключових документів, які мають бути представлені виконавчою владою на розгляд законодавчій владі. Кабінет міністрів України повинен надати на розгляд Верховної Ради з подальшим затвердженням проект Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період, розроблений на основі прогнозних і програмних документів економічного та соціального розвитку; проект щорічного Закону України Про Державний бюджет із супровідними документами, які його обґрунтовують; звіт про виконання Державного бюджету. Процес розгляду, обговорення і затвердження зазначених документів покликаний забезпечити бюджетну підзвітність Уряду.

У ширшому сенсі фінансова підзвітність виконавчої влади реалізується через представлення на розгляд парламенту законопроектів, які регламентують фінансові відносини у всіх сферах, а також обґрунтування до них. Сюди належить регулювання податкових відносин, інвестиційної діяльності, фінансового ринку, страхових відносин, управління державним боргом, державний фінансовий контроль тощо.

Рис. 1. Горизонтальна фінансова підзвітність держави

Механізм фінансової підзвітності виконавчої влади перед законодавчою владою реалізується не тільки через розгляд і затвердження нормативно-правових актів з фінансових питань і бюджетних звітів, але й шляхом зовнішнього державного фінансового контролю. Орган, який його забезпечує, у більшості західних країни має статус вищого органу державного аудиту. Аналогічна інституція діє і в Україні. Від імені Верховної Ради України зовнішній державний фінансовий контроль діяльності виконавчої влади проводить Рахункова палата України. Відповідно до чинного законодавства [2] вона діє на принципах законності, незалежності, об'єктивності, безсторонності, гласності та неупередженості. Рахункова палата здійснює фінансовий аудит, аудит ефективності, експертизу, аналіз та інші контрольні заходи. Частина 2 ст. 7 Закону України «Про Рахункову палату» визначає коло підконтрольних суб'єктів, до яких віднесено державні орга-

ни, органи місцевого самоврядування, інші бюджетні установи, у тому числі закордонні дипломатичні установи України, суб'єкти господарювання, громадські чи інші організації, фонди загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, Національний банк України та інші фінансові установи.

Предметна сфера діяльності Рахункової палати, є достатньо широкою і охоплює експертизу проекту Державного бюджету України, аналіз виконання Державного бюджету, місцеві бюджети (за запитами місцевих органів), операції, пов'язані з управлінням державним боргом (внутрішнім, зовнішнім і гарантованим), управління об'єктами державної власності, ефективність використання суб'єктами господарювання податкових пільг, державні закупівлі, державні цільові програми, у тому числі інвестиційні, казначейське управління бюджетними коштами, стан внутрішнього контролю розпорядників бюджетних коштів, а також кошторис НБУ.

Специфіка діяльності вищих органів державного аудиту в демократичних країнах зумовлена їх незалежністю та підпорядкованістю інтересам громадянського суспільства. Законодавство затверджує принцип невтручання в діяльність цього органу, порядок призначення та звільнення з посад, особливості організаційного забезпечення та фінансування органу, які покликані забезпечити його незалежність. Так, вищий орган державного аудиту самостійно розробляє і затверджує фінансовий план своєї діяльності, а міністерство фінансів при підготовці проекту бюджету враховує необхідні обсяги фінансування. Якщо між вищим органом державного аудиту та міністерством фінансів виникають неузгодженості, які вони самостійно не можуть подолати, тоді парламент у процесі бюджетних слухань окремо розглядає питання про фінансування цього органу. Такий самий порядок передбачено і у вітчизняному законодавстві [2].

Важливість зовнішнього фінансового контролю за діяльністю органів виконавчої влади та його незалежність мають не тільки національне значення. Це підтверджує підписана Україною Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [6], де в главі 3 (ст. 346, 347) передбачено співробітництво та обмін кращими практиками у сфері зовнішнього контролю та аудиту державних фінансів з особливим акцентом на незалежності відповідних органів.

Кращі практики розвинених демократичних країн, що стосуються діяльності вищих органів державного аудиту, показують, що вони діють і як органи, які здійснюють контроль від імені парламенту за діяльністю виконавчої влади, і як інститут громадського контролю. Це забезпечується не просто завдяки оприлюдненню результатів зовнішніх аудитів, але й через широкий розголос і обговорення цих результатів, їх вагомий вплив на діяльність уряду. Незалежність вищих органів державного аудиту та висока якість проведених державних аудитів виступає передумовою для забезпечення підзвітності публічної влади перед громадянським суспільством.

В Україні Рахункова палата слугує, перш за все, для контролю парламенту за фінансовою діяльністю виконавчої влади. Втім результати контрольно-аналітичної роботи Рахункової палати України не мають широкого суспільного розголосу, а також не мають вагомого впливу на фінансову діяльність уряду. Тому не можна стверджувати, що вона являється інститутом, через який забезпечується фінансова підзвітність держави перед громадянами України.

Горизонтальна підзвітність передбачає не тільки відносини між виконавчою та законодавчою гілками влади, але й між центральними органами влади і місцевою владою. Це жорстко ієрархічні відносини в межах виконавчої гілки влади. Вони охоплюють дотримання відповідними місцевими органами норм і нормативів і використання методичних підходів, розроблених центральними органами влади для застосування у бюджетній роботі, контроль за діяльністю підрозділів внутрішнього аудиту в системі органів виконавчої влади на місцевому рівні, представлення звітності про виконання бюджету тощо. У цій частині існує централізація відносин у структурі урядового сектору. Оскільки ці відносини знаходяться поза межами питання розвитку демократичних процесів, вони не розглядаються у даному дослідженні.

Сьогодні основу для бюджетної та фінансової підзвітності провідних держав світу формують не тільки органи вищого державного аудиту, а й бюджетна прозорість і можливість участі громадян у бюджетному процесі. Для демократичних суспільств провідну роль у забезпеченні ефективності урядових фінансів і здатності органів влади досягати тих результатів, яких прагне громадянське суспільство, відіграє вертикальна підзвітність дер-

жави. Вона означає здатність громадян вимагати / примушувати органи влади до дотримання належної практики урядування і нести відповідальність за результати політики, яку вони проводять.

Даний вид підзвітності набуває свого найвищого розвитку за умов розвиненої демократії. До механізмів, які здатні забезпечити вертикальну підзвітність держави, у тому числі у фінансовій сфері, відносять демократичні вибори, доступ до фінансової інформації, оприлюднення бюджетної звітності у зрозумілій для широкої громадськості формі, громадські слухання під час бюджетного процесу, громадський бюджетний моніторинг (рис. 2).

Рис. 2. Вертикальна фінансова підзвітність держави

Традиційно основним інструментом вертикальної підзвітності держави є вибори представників громадян до законодавчого органу. З цієї точки зору, здатність держави забезпечити проведення демократичних виборів і усунути будь-які маніпуляції у виборчому процесі, формують передумови для підзвітності держави перед суспільством. Процедури виборів мають привести до законодавчого органу тих осіб, які виражають потреби і пріоритети більшості виборців та відстоюють їхні інтереси. Відповідно це фундаментально визначає податкові відносини: бажання і готовність громадян сплачувати податки до бюджету, з одного боку, та відповідальність політиків за результати використання цих коштів – з іншого.

Прозорість (транспарентність) фінансової діяльності органів влади є одним із трендів розвитку державних фінансів, який активно розвивається останні десятиліття. Провідну роль у цьому

процесі традиційно відігравали засоби масової інформації, а наразі широкий доступ до фінансово-бюджетної інформації забезпечують інтернет та інформаційно-комунікаційні технології. Планові та фактичні дані, а також рішення, які оприлюднюють органи влади про свою фінансову діяльність, створюють можливість для моніторингу бюджетної політики, державного боргу, державних закупівель, бюджетних інвестицій. Його проводять представники засобів масової інформації, організації громадянського суспільства, науковці, експерти та активні громадяни.

Для проведення громадського моніторингу необхідно, щоб фінансово-бюджетна інформація, яку оприлюднюють органи влади, була, з одного боку, достовірною і повною, а з іншого – представлена у зрозумілій формі. Належна якість фінансово-бюджетної інформації може бути забезпечена завдяки дотриманню міжнародних стандартів статистики урядових фінансів (розроблені МВФ) і системи національних рахунків, принципи якої були розроблені ООН і ЄС. При цьому підтвердження достовірності інформації забезпечується вищим органом державного аудиту. Як уже зазначалося, незалежність цієї інституції та якість її роботи є визначальним фактором як для горизонтальної, так і для вертикальної підзвітності держави.

Завдяки тому, що органи влади розкривають інформацію про свою фінансову діяльність, формується довіра громадян до держави, стає зрозумілою її фінансова політика, знижується рівень невизначеності і ризиків, що надзвичайно важливо для сприятливого бізнес-клімату. Ще одним позитивним ефектом від фінансової та бюджетної прозорості є можливість прослідкувати безпосередній зв'язок між передвиборчими обіцянками політиків, сплаченими податками та результатами діяльності органів влади. Це відкриває можливості і спонукає до вдосконалення фінансового менеджменту в урядовому секторі, а також підвищує відповідальність органів влади за результати їхньої діяльності.

Розвиток демократії призвів до поширення практики прямого залучення громадян до бюджетного процесу та до діяльності органів влади загалом. Це дало підстави деяким політологам сформулювати новітню концепцію підзвітності держави, яка отримала назву «діагональна підзвітність». Механізмами її реалізації можуть бути громадські ради, які утворюються у складі органів влади, бюджети участі, робота органів влади зі стейкхолдерами, електронні петиції тощо. Сьогодні їх роль невинно зростає.

В Україні після 2014 року відбулася активізація процесів залучення громадян до управління державними справами, у тому числі з питань фінансів, податків і бюджету. Така співпраця ґрунтується на нормативно-правових актах, зокрема, ЗУ «Про інформацію», ЗУ «Про доступ до публічної інформації», ЗУ «Про відкритість використання публічних коштів» та інших.

У західних країнах є поширеною практика роботи органів влади усіх рівнів зі стейкхолдерами – зацікавленими сторонами. Україна створила основи для запровадження такої практики. Зокрема, Постановою КМУ від 3.11.2010 р. № 996 було затверджено Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики. Проте на сьогодні ефективність консультацій з громадськістю залишається на дуже низькому рівні.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Підзвітність держави є категорією демократичного суспільства, яка передбачає обґрунтування органами влади планів і результатів своєї діяльності перед громадянами. Фінансова підзвітність реалізується як у межах взаємодії законодавчої та виконавчої влади, так і у взаємовідносинах між органами влади і громадянським суспільством. У першому випадку мова йде про горизонтальну підзвітність, а у другому – про вертикальну. Провідна роль у механізмах, які забезпечують підзвітність органів влади, належить зовнішньому фінансовому контролю, який підтверджує достовірність оприлюдненої інформації та надає обґрунтовані висновки щодо фінансової політики і результатів діяльності уряду. Він реалізується через діяльність вищого органу державного аудиту, яким в Україні є Рахункова палата, а також через моніторинг законодавства, фінансово-бюджетної діяльності органів влади, який проводять організації громадянського суспільства, засоби масової інформації, активні громадяни. В Україні Рахункова палата функціонує як орган парламентського контролю і є елементом механізму фінансової підзвітності виконавчої влади перед парламентом. Однак на даний момент висновки Рахункової палати не забезпечують підзвітність органів влади перед громадянським суспільством. В Україні існує потреба вдосконалення вертикальної підзвітності держави в умовах активних процесів демократизації.

Бібліографічний список

1. Закон України «Про відкритість використання публічних коштів» № 183-VIII від 11.02.2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/183-19>
2. Закон України «Про Рахункову палату» № 576-VIII від 02.07.2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/576-19/page>
3. Закон України «Про доступ до публічної інформації» № 2939-VI від 13.01.2011 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>
4. Наконечна Ю., Демиденко Л. Відкритість та прозорість державного та місцевих бюджетів в Україні // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2016. – № 10 (187). – С.20–26.
5. Таран В. Програма Ради Європи «Посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування в Україні». Принцип 12 «Підзвітність». [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2015/05/Principle-12.-Accountability_V.Taran_.pdf
6. Форми парламентського контролю в країнах Європейського Союзу [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.radaprogram.org/sites/default/files/infocenter/publications/parliamentary_oversight_in_eu_countries.pdf
7. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/november/tradoc_155103.pdf
8. Hladchenko L. Government Financial Accountability and Transparency in the Digital World. [Електронний ресурс] – Режим доступу: ceur-ws.org/Vol-1614/paper_123.pdf
9. The International Budget Partnership (IBP) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.internationalbudget.org/opening-budgets/open-budget-initiative/open-budget-survey/country-info/?country=ua>

References

1. Zakon Ukrainy «Pro vidkrytist' vykorystannya publichnykh koshtiv» [Law of Ukraine «On the openness of the public money disposal»] № 183-VIII vid 11.02.2015 [Electronic resource] – Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/183-19> [In Ukrainian]

2. Zakon Ukrainy «Pro Rakhunkovu palatu» [Law of Ukraine «On the Accounting Chamber»] № 576-VIII vid 02.07.2015. [Electronic resource] – Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/576-19/page> [In Ukrainian]

3. Zakon Ukrainy «Pro dostup do publichnoyi informatsiyi» [Law of Ukraine «On the Access to Public Information»] № 2939-VI vid 13.01.2011 [Electronic resource] – Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> [In Ukrainian]

4. Nakonechna Yu., Demydenko L. Vidkrytist' ta prozorist' derzhavnoho ta mistsevykh byudzhetiv v Ukraini [Opennes And Transparency Of State And Local Budgets In Ukraine] // Visnyk Kyyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. – 2016. – № 10 (187). – С.20-26. [In Ukrainian]

5. Taran V. Prohrama Rady Yevropy «Posylennya instytutsiynoyi spromozhnosti orhaniv mistsevoho samovryaduvannya v Ukraini». Pryntsy 12 «Pidzvitnist'» [Council of Europe. Programme «Strengthening the Capacity of Local Authorities in Ukraine». Principle 12. Accountability] [Electronic resource] – Available at: http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2015/05/Principle-12.-Accountability_V.Taran_.pdf [In Ukrainian]

6. Форми парламентського контролю в країнах Європейського Союзу [Forms of Parliament Control in the EU Countries] [Electronic resource] – Available at: http://www.radaprogram.org/sites/default/files/infocenter/publications/parliamentary_oversight_in_eu_countries.pdf [In Ukrainian]

7. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part [Electronic resource] – Available at: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/november/tradoc_155103.pdf [In English]

8. Hladchenko L. Government Financial Accountability and Transparency in the Digital World. [Electronic resource] – Available at: ceur-ws.org/Vol-1614/paper_123.pdf [In English]

9. The International Budget Partnership (IBP). [Electronic resource] – Available at: <http://www.internationalbudget.org/opening-budgets/open-budget-initiative/open-budget-survey/country-info/?country=ua> [In English]

Стаття надійшла до редакції 10 червня 2017 р.

UDC 336.11:35.072.6

Lidiia Hladchenko,

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Finance
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
(54/1, Peremohy Ave., Kyiv, 03680, Ukraine)
E-mail: l_gladchenko@kneu.edu.ua

Financial control and government accountability in a democratic society

Abstract

Research objective. *The aim of this paper is to examine the importance of financial control in order to ensure government accountability to civil society and effectiveness of government finance.*

Methodology. *The study object is financial control and government accountability. The study determines the category of government accountability and its types; reviews the mechanisms of government financial accountability according to its types; justifies the role of financial control as instrument that ensures financial accountability and effectiveness of government finance. This research uses interdisciplinary approach and covers the subject areas of political science and public finance.*

Findings. *The study examines horizontal and vertical government accountability, and determines their mechanisms: fiscal policy approval by parliament, budget reporting, external financial control (government audit), democratic elections, openness and transparency, citizens' participation in the budget process and civil society organizations monitoring. In countries with developed democracy, the Supreme Audit Institutions play the key role in providing government accountability to the parliament and civil society. The Accounting Chamber of Ukraine performs as parliamentary control institution, and does not have any significance for civil monitoring.*

Value added. *The study determines mechanisms for ensuring government accountability in finance, and demonstrates the financial control importance for the horizontal and vertical government accountability. The research results can contribute to the strengthening of government finance effectiveness.*

Key words: *financial control, financial accountability of a government, transparency, government finance, civil society, public administration.*